

FÖRHANDLINGAR

Nationalekonomiska föreningen

1986-12-16

Redigerade av civ ek OSSIAN EKDAHL, docent ANDERS BJÖRKLUND

Ordförande: generaldirektör Tony Hagström

Inledare: professor Gustaf Lindencrona

Debattdeltagare: professor Karl Jungenfelt, professor Sven Olof Lodin, docent Ingemar Hansson, professor Nils Mattsson, Jan-Erik Nyberg, Torsten Carlsson, Per Anders Engfors och Karl Nordling.

Enhetlig inkomstkatt

Gustaf Lindencrona:

Sedan vi, dvs Ingemar Ståhl, Jan Bröms, Nils Mattsson och jag på uppdrag av SACO/SR i slutet på september publicerade vårt förslag till skattereform i skriften *Enhetlig inkomstkatt* har vi verkligen inte kunnat klaga på intresset. Publiciteten har nästan överväldigat oss.

Man kan fråga sig vad orsaken är. För egen del tror jag att det framför allt är av två skäl. För det första har i detta rationella land medvetenheten om att det svenska skattesystemet, särskilt inkomstbeskattningen, har vissa grundläggande brister, växt alltmer. Tidigare har man inom vida kretsar möjligen föreställt sig att skattesystemets utformning i varje detalj varit en nödvändig förutsättning för välfärdsstaten och den relativt stora sociala harmonin. Här tror jag att ett mer kritiskt synsätt vuxit fram. För det andra visar de stora skattereformerna i andra länder, särskilt Danmark och USA att det är möjligt att i ett demokratiskt samhälle genomföra stora förändringar i skattelagstiftningen. När det gäller USA skulle jag vilja tillfoga att utvecklingen under de två

åren det tog att föra reformen i hamn visar att just i en demokrati kan ett skatteförslags väg från utredning till slutligt beslut vara både händelserik och dramatisk.

Vårt förslag har förvisso lånat en del från de utländska reformerna, särskilt från USA, Australien och Danmark. Till stor del bygger vi också på svenska forskningsresultat och svenska statliga utredningar. Det har vi kunnat göra i desto större grad som Sverige på det utredande planet legat väl framme. Faktum är att det helt enkelt inte finns någon grundläggande typ av skattereform som utretts i något annat land och inte i Sverige. Till slut får jag väl tillägga att något har vi väl hittat på själva också.

Titeln *Enhetlig inkomstkatt* ger uttryck för en verkligt grundläggande tanke i vår bok. Skattelagstiftning bör vara utformad så att den är svår, helst omöjlig, att kringgå. Det finns flera skäl för det. Ett är fiskalt. De beräknade skatteintäkterna bör helst inflyta. Men det finns också andra. Om många tror att lagstiftningen kringgås av andra utvecklas en misstänksam och cynisk inställning gärna i kombination med ett ohejdat och olidligt moraliseran-

de. Ett utbrett kringgående reser också krav på generalklausuler, vilket minskar förutsebarheten. Därmed hotas rättssäkerheten och det ställs krav på en utbyggd kontrollapparat, vilket skapar ett otryggare samhälle. Min uppfattning är således inte att kringgående bör accepteras utan att det är så väsentligt att förhindra det att lagstiftningen bör utformas med denna utgångspunkt. Eftersom vi befinner oss på Nationalekonomiska föreningen kan jag inte underlåta att säga att jag anser att inte bara politiker utan även en del nationalekonomer tar för lätt på detta grundläggande krav på skattelagstiftningen. Man kan helt enkelt inte diskutera skattepolitik utan att fråga sig: Innebär de åtgärder jag föreslår att lagstiftningen blir lättare eller svårare att kringgå?

Vad är det då som gör en skattelagstiftning lätt att kringgå? Svaret är att varje form av olikabehandling skapar en möjlighet till kringgående. Om vissa inkomster beskattas gynnsammare än andra, exempelvis kapitalvinster gynnsammare än arbetsinkomster, kommer de skattskyldiga att försöka omvandla arbetsinkomsterna till kapitalvinster. Om skatteskalen är progressiv kommer de skattskyldiga att försöka fördela sina inkomster så att progressiviteten nedbringas genom att fördela dem på lämpligt sätt på olika skattesubjekt och i tiden. Om vissa inkomstsubjekt beskattas gynnsammare än andra, exempelvis juridiska personer gynnsammare än fysiska personer, kommer de skattskyldiga att försöka förlägga inkomsterna till de juridiska personerna. Eller med andra ord; alla inkomster och alla skattesubjekt bör beskattas så likartat som möjligt. Beskattningen bör vara så enhetlig som möjligt. Ett avgörande skäl till att exempelvis mervärdeskatten ger upphov till så mycket färre problem och administrativa kostnader än inkomstskatten är att den är uppbyggd efter mer enhetliga principer.

En enhetlig inkomstskatt är också en enklare inkomstskatt. Färre undantag gör den lättare att förstå för den skattskyldige och lättare att administrera och skapar behov av färre kontroller.

Vårt förslag utgår liksom den amerikanska skattereformen från restriktionen

oförändrade skatteintäkter. På denna punkt har vi utsatts för kritik. Kritiken har varit av två slag. Det har framhållits att det svenska skattetrycket på drygt 50 procent av BNP, världens högsta, är orimligt. Det borde vara en primär uppgift för en skattereform att nedbringa det totala skattetrycket. Det har också framhållits att det skulle vara politiskt omöjligt att åstadkomma en skattereform om sänkningar på ett håll måste finansieras av höjningar någon annanstans.

Vårt syfte har varit att visa att det även inom ramen för nuvarande skatteintäkter går att genomföra väsentliga förbättringar av nuvarande skattesystem. Det innebär naturligtvis inte att vi inte skulle finna det önskvärt med en sänkning av det totala skattetrycket, vilket vi givit klart uttryck för i boken. Naturligtvis förstår vi också att det är lättare att genomföra en skattereform om den bara innebär väl uttänkta, strategiska sänkningar och inga höjningar. Frågan är bara om det inte är ändå svårare att initialt åstadkomma de besparingar som skall finansiera en reform i det fallet. Vi anser, att det är möjligt att – om den politiska viljan finns – åstadkomma ett avsevärt bättre och mer tillväxtbefrämjande skattesystem än det nuvarande. Det kommer att medföra såväl högre tillväxt som möjligheter att minska den offentliga sektorn genom ökning av den privata tjänstesektorn med bibehållen kvalitet på den offentliga sektorn och följaktligen en minskning av det totala skattetrycket.

Fysiska personer

I de skattereformer som nu genomförs i världen har sänkning av skattesatserna och vidgning av skattebasen varit ett väsentligt inslag. Så är också fallet i vårt förslag. När det gäller sänkning av skattesatserna har vi ansett det särskilt betydelsefullt att inkomstbeskattningen sänks för fysiska personers arbetsinkomster. Vårt förslag är en enhetlig proportionell skattesats för alla inkomsttagare upp till 7,5 basbelopp, dvs 175.000 kr på 34 procent. Därutöver är skattesatserna 50 procent. Skattebasen vidgas genom att en del avdragsmöjligheter försvinner som exempelvis reseavdraget. Till kapitalbeskatt-

ningen återkommer jag. Den i särklass viktigaste vidgningen av skattebasen är emellertid avskaffandet av grundavdraget.

Om hänsyn inte tas till barn och avdrag innebär vårt förslag vissa om än begränsade skattehöjningar under en taxerad inkomst på 90.000 kr och sänkningar därutöver. Sänkningarna blir större ju större inkomsten blir.

Inte oväntat har vi fått höra att vårt förslag gynnar höginkomsttagare och att det istället borde vara fördelningspolitiskt neutralt. Låt mig på en gång säga att vi aldrig haft ambitionen att förslaget skulle vara fördelningspolitiskt neutralt. Det innebär inte att vi skulle anse fördelningspolitik ointressant. Tvärtom! Det är bara så att det uppenbarligen föreligger olika uppfattning om vad som är fördelningspolitiskt väsentligt idag. Som vi ser den svenska verkligheten är skillnaden i inkomst mellan olika löntagargrupper relativt obetydlig, särskilt om man ser till livsinkomsterna. Samtidigt medför höga marginalsatser svåra skadeverkningar på arbetsutbud, löneförhandlingar, flyttningsbenägenhet etc och ökar riskerna för hjärnflykt från Sverige. Vi ser helt enkelt inte någon anledning att med beskattningens hjälp åstadkomma en utjämning mellan olika löntagare. Däremot anser vi inte att allmän jämlikhet införts i Sverige. Som alla kan konstatera har förmögenheternas antal och omfång vuxit kraftigt fr o m. 70-talet. Har det skett från besparingar från arbetsinkomster? Nej, naturligtvis inte. Orsaken är istället inflationsvinster i kombination med fastighetsköp och under senare år värdestegringar på aktier. Det intressanta är att dessa vinster varit föremål för en blott obetydlig beskattning. Genom vårt förslag åstadkoms en effektiv beskattning av sådan förmögenhetstillväxt. Härmed anser vi att de verkligt väsentliga fördelningspolitiska aspekterna tillgodosetts vad beträffar höginkomsttagarna.

Hur är då låginkomsttagarnas situation? Även här finner vi anledning att misstänka att den beskattningsbara inkomsten är ett ofullständigt mått på den verkliga standarden. En mycket stor del av låginkomsttagarna är deltidsarbetande

kvinnor, som är gifta med heltidsarbetande män. De har förvisso i många fall en pressad situation. Det beror emellertid inte i så fall på att deras deltidsinkomst skulle vara för hårt beskattad utan på förekomsten av barn. Det är här det verkliga fördelningsproblemet ligger. Jag återkommer till den frågan men vill i detta sammanhang påpeka att en skattehöjning på deltidsarbetet är en obetydlighet i jämförelse med de förbättringar av barnstödet som vi föreslår. Även när det gäller feriearbetande studenter och skolgungdomar är det inte fördelar vid inkomstbeskattningen som är den rätta lösningen. I det fallet är det ett förbättrat studiestöd. När det gäller sjuka och arbetslösa är också skattefördelar fel väg. Det som kan åstadkommas här är obetydligt i förhållande till vad ett väl utbyggt socialförsäkringssystem ger. En stor del av låginkomsttagarna utgörs av småföretagare, främst jordbrukare. Möjligheten att förskjuta inkomster gör här den beskattningsbara inkomsten till ett särdeles otillförlitligt standardmått. Dessutom är det statistiska materialet behäftat med ytterligare fallor. Den låga inkomsten är kanske en tillfällig företeelse. Den kan också sammanhånga med att man utträder i förvärvslivet under årets lopp eller återvänder från en utlandsvistelse.

Sammanfattningsvis kan sägas att de nuvarande skatteskalorna, där den först förvärvade delen av inkomsten beskattas lågt och marginalsatserna sedan blir höga verkar vara föga rationella. Det är en angelägen uppgift att kartlägga vilka som är de verkliga låginkomsttagarna. Det förefaller sannolikt att de skulle kunna få sin situation förbättrad på ett effektivare sätt än via skatteskalor av nuvarande typ.

Företag

När det gäller företagsbeskattningen bryter vi radikalt mot nuvarande principer. Den svenska företagsbeskattningen idag är så utformad att företagen bereds möjlighet att skjuta skattebördan framför sig genom internationellt sett mycket omfattande möjligheter till bokslutsdispositioner som varulagernedskrivningar och avsättningar till investeringsfonder. Olika

syften ligger bakom denna skattepolitik som önskemålet att företagen skall kunna konsolidera sig och att de skall beredas ett visst skydd mot inflationen. Man har också från statsmakternas sida haft ambitionen att genom olika skattestimulanser kunna styra företagens investeringar tidsmässigt och geografiskt. En annan grundtanke i nuvarande svenska företagsbeskattning är att det är möjligt att vid beskattningen göra en boskillnad mellan företagen och dess ägare, i varje fall när det gäller större aktiebolag. Företagen skall stimuleras genom låga skatter men varje försök från ägarnas sida att disponera medlen skall utlösa kraftiga skattereaktioner.

Enligt vår uppfattning bör företagen, även de stora aktiebolagen, betala skatt enligt principer som är så likartade de som gäller för fysiska personer som möjligt. Härmed undanröjs många möjligheter till manipulationer. Företagen bör vidare betala skatt omedelbart utan möjlighet att skjuta skattebördan framför sig. Men när skatten väl är betald bör ägarna utan ytterligare skattekonsekvenser kunna förfoga över vinstmedlen på det sätt de finner bäst.

Konkret innebär vårt förslag att möjligheterna till bokslutsdispositioner försvinner, att vinsten beräknas på ett reallt underlag, att skattesatsen för bolag sänks till 50 procent, att vinstdelningsskatten avskaffas och förmögenhetsskatten avskaffas. Vidare avskaffas all dubbelbeskattning av aktiebolagsvinster. Skatten förläggs till bolagsledet, inte till aktieägarledet.

Vi anser att erfarenheter och forskningsresultat under senare år visat att nuvarande företagsbeskattningsprinciper i Sverige inte längre är hållbara. Företagen har så stora avskrivningsmöjligheter att någon styreffekt inte går att uppnå. Samma förhållande medför att skattebelastningen i realiteten blir särskilt låg under goda år, då det av konjunkturpolitiska skäl snarast varit önskvärt att den ökat. Skattebelastningen stiger däremot under dåliga år eftersom bolagen önskar föra en jämn utdelningspolitik och därför blir tvungna att i vart fall ta fram så mycket vinst att den täcker utdelningarna. Fram-

för allt anser vi att utvecklingen visat att det är omöjligt att försöka bygga en skattemässig mur mellan bolagen och ägarna. Vinstmedlen läcker i varje fall över till ägarna om de så önskar och om de har ett mer dominerande inflytande.

Enligt vår uppfattning är det inte ens önskvärt att bygga några skattemässiga murar mellan ägare och bolag. Varje sådant hinder medför bara att vinstmedlen inte kommer till sin bästa anledning. Dessutom befrämjar det koncentrationen i svenskt näringsliv i större utsträckning än vad som är ekonomiskt motiverat.

Oavsett vad man har för syn på företagsdemokrati bör i ekonomiskt avseende aktiebolagen och dess ägare ses som ett. Vi anser faktiskt att analyser av olika skatteeffekter inom företagen som inte beaktar hela kedjan av skatteeffekter från bolag till aktieägare är missvisande.

Skälen förefaller oss således överväldigande för att beskatta bolagsvinsterna så fort de uppkommer, dvs hos bolaget och sedan låta ägarna förfoga över vinstmedlen utan ytterligare skatteeffekter. Tekniskt undviker vi ytterligare beskattning i aktieägarledet genom vårt förslag att alla kapitalinkomster skall beskattas med en skattesats på 50 procent, dvs samma skattesats som i bolagssektorn.

Den svenska företagsbeskattningen är och har länge varit lindrig i förhållande till beskattningen av fysiska personer och i ett internationellt perspektiv. Avskaffandet av möjligheterna till bokslutsdispositioner medför onekligen en betydande ökning av bolagsbeskattningen även om det sker samtidigt som dubbelbeskattningen, vinstdelningsskatten och förmögenhetsskatten avskaffas. Vi har uppskattat de ökade skatteintäkterna till ca 20 miljarder, en siffra som naturligtvis är mycket osäker. Frågan är om denna skattehöjning är för stor.

Frågan kan ses både i ett långsiktigt perspektiv och i ett mer kortsiktigt. Företagsbeskattningen får inte utformas så att det svenska näringslivet inte blir internationellt konkurrenskraftigt. De nya skattesatserna i USA och Storbritannien är 34 procent resp 35 procent, i Västtyskland och Frankrike högre. Det är de låga skattesatserna i USA och Storbritannien som

är av särskilt intresse. Härvid bör då beaktas att skatten där beräknas på ett nominellt underlag, medan vi föreslår att den beräknas på ett reall underlag. Vidare har dubbelbeskattningen helt behållits i USA och delvis i Storbritannien. Om den av oss föreslagna skatten på 50 procent är mer eller mindre tyngande än den amerikanska och brittiska är inte utan vidare uppenbart. Jag skulle gärna se att de som har möjlighet till det genomför en undersökning på den punkten.

En annan aspekt är om själva övergången till en högre skattebördas blir för betungande. Här är det i första hand frågan om återföringen av tidigare lager- nedskrivningar och övriga bokslutsdispositioner. Vi har inte närmare utvecklat den frågan i vår skrift, men det är uppenbart att en sådan återföring bör ske successivt.

Kapitalinkomster och kapitalvinster

Vi har också haft ambitionen att åstadkomma en enklare inkomstbeskattning. I min artikel i riksbanksfondsboken "Skatterna – ett samhällsproblem?" har jag försökt visa att orsakerna till skattesystemets komplexitet inte i första hand är det ekonomiska livets komplexitet utan beror på skattesystemet självt, i första hand på den progressiva skatteskalen. Skatter kommer aldrig att bli enkla för dem som sysslar med dem vetenskapligt. Däremot bör det vara en ambition hos lagstiftaren att göra dem enklare för allmänheten, som har annat att tänka på.

Våra förenklingsambitioner har särskilt kommit till uttryck vid beskattningen av kapitalinkomster. Jag har redan berört den teknik vi använt för att onödiggöra beskattning av aktieutdelningar. Vi har också föreslagit långtgående förenklningar i den i varje skattesystem centrala räntebeskattningen. Utgångspunkten för resonemanget är även här att vi har en enhetlig, proportionell skattesats hos alla skattesubjekt på 50 procent. Det medför att skatten för långgivare blir densamma som värdet av låntagarens avdragsrätt. De kan då kvittas mot varandra. Alla skatteinbetalningar till staten blir då ur statsfinansiell synvinkel onödiga. En nödvändig för-

utsättning för kvittning är emellertid att såväl långgivare som låntagare är skattskyldiga. I syfte att ge systemet så vid tillämpning som möjligt har vi då föreslagit att alla inhemska långgivare och låntagare blir skattskyldiga för räntor. Att beskattningen i princip är kvar fast den i normalfallet inte märks visar sig vid internationella transaktioner. I det fallet är ju inte både långgivare och låntagare skattskyldiga i Sverige. Beskattning måste således ske. I enlighet med våra i övrigt tillämpade principer gör vi den real. En svensk långgivare som lånat till en utländsk låntagare upptar således realräntan till beskattning. Skatt uttas med 50 procent. Om kapitalrörelserna är fria borde då den svenska räntenivån ställa in sig så att den motsvarar den internationella minus halva realräntan.

I motsatt relation, dvs en svensk låntagare och en utländsk långgivare borde svenska staten i princip medge den utländska låntagaren ett skattetillgodohavande på halva realräntan, som vederbörande fick avräkna från skatten i sitt hemland om och när räntan deklarerats. Jag medger dock att det i praktiken kan bli en lång och tidsödande procedur att ändra avtalen och få till stånd ett samarbete med de utländska skatteförvaltningarna. Det torde därför vara enklare att svenska låntagare får utge lån med avdragsrätt för räntan med en räntesats avsedd för den internationella marknaden. Särskilt i det fall staten är låntagare, ställer det sig oproblemiskt. Vid sådana lån måste för det fall långgivaren skulle bli svensk denne också beskattas.

Tyvärr har vi inte kunnat genomföra några förenklningar, när det gäller realisationsvinstbeskattningen. För fastigheter behåller vi nuvarande principer, men med indexuppräknings redan från första innehavsåret. För aktierna föreslår vi att hela vinsten upptas till beskattning men att vinstberäkningen görs real. Anskaffningsvärdet skall också – i syfte att undvika varje dubbelbeskattning – räknas upp med icke utdelade vinstmedel. Vi föreslår att RSV får i uppdrag att utarbeta tabeller för alla större bolag för att underlätta förfarandet. Man kan naturligtvis fråga sig om inte aktievinstbeskattningen lika väl kunde avskaffas i vårt system, eftersom vi

genom en effektiv beskattning av bolagsvinsterna onödiggjort aktievinstbeskattningen som ett komplement till denna.

Aktievinstbeskattningen i vårt förslag kommer endast att träffa typiska "windfall gains", uppkomna genom exempelvis förändringar i aktieägarnas utdelningsförväntningar. Skälet är önskemålet att förhindra kringgående. Vi befara att ett slopande av realisationsvinstbeskattningen på aktier skulle kunna medföra försök att omvandla arbetsinkomst till kapitalvinst. I valet mellan enkelhet och önskemål att förebygga kringgående har vi således valt det senare.

Barnfamiljerna

Det är inte svårt att förstå att ett skatteförslag väcker motstånd till den del det innebär skatteskärpningar. Vi har emellertid fått erfara att det tydligen i ännu högre grad gäller i det fall det medför lättnader. Vårt förslag kännetecknas av en mycket stor satsning på barnfamiljerna i form av dels en höjning av de allmänna skattefria barnbidragen på 5.000 kronor, dels införandet av ett beskattat barnomsorgsbidrag för barn i förskoleåldern på 35.000 kronor. Jag har redan sagt att vi idag anser ett ökat stöd till barnfamiljer som den viktigaste fördelningspolitiska frågan. Genom den av oss valda konstruktionen med ett skattepliktigt barnomsorgsbidrag i kombination med avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader uppnår vi dessutom den fördelen att de "svarta" barndagmammorna blir "vita" och att det skapas en valfrihet mellan olika barnomsorgsalternativ. Vi förutsätter att kommunerna i en sådan situation kommer att ta fullt betalt för sina kostnader.

Kritiken mot vårt förslag beträffande barntillsynen innebär dels att det bryter mot våra i övrigt använda principer genom att det tillskapar ett ytterligare avdrag och därmed komplicerar deklaration och uppbörd, dels att det medför kraftiga marginaleffekter för deltidsarbetande kvinnor, som önskar övergå till heltid.

Det är i och för sig riktigt att vårt förslag beträffande barnomsorgen inte är en integrerad del av förslaget på så sätt att det är en nödvändig förutsättning för ge-

nomförandet av dess andra delar. När det gäller marginalsattesänkningarna och vidgningen av skattebasen föreligger däremot ett sådant samband. De förutsätter varandra och kan inte genomföras separat. Naturligtvis vore det enklare med ett skattefritt barnomsorgsbidrag. Skälet till att vi valt den konstruktion vi gjort är att man på så sätt skulle göra de "svarta" dagmammorna "vita". Vi har sett det som en fara att man konsekvent bryter mot lagen på ett stort och viktigt samhällsområde.

Argumentet om marginalskatteeffekterna har framförts av två ekonomer, närvarande i denna sal, Karsten Lundequist och Jan-Erik Nyberg. Marginaleffekterna uppkommer genom att det stora barnomsorgsbidraget kommer alla till del och således inte behöver medtas i kalkylen. Den omfattar istället å ena sidan inkomstökningen vid ökad arbetsinsats, å andra sidan skatten på denna inkomst plus ökningen av barnomsorgskostnaderna. Det är riktigt att med de valda förutsättningarna betydande marginaleffekter uppkommer. Visserligen medför det stora barnomsorgsbidraget att den deltidsarbetande modern får en likviditetsmässig möjlighet att efterfråga barnomsorg genom barnomsorgsbidraget på 35.000 kronor, men eftersom bidraget är lika för alla och knutet till barnet behöver hon inte använda pengarna till betald barnomsorg. Hon kan då tänkas göra en jämförelse mellan vad hon får i lön genom den extra skattesatsen i relation till merkostnaderna.

Det finns emellertid inte något alternativ till vårt förslag om man samtidigt vill uppnå en kraftig förbättring för småbarnsfamiljerna, en reell valfrihet beträffande barnomsorgen och en "vit" arbetsmarknad inom hela barnomsorgssektorn. Det är vår inte helt ogrundade förhoppning att vårt förslag skall innebära en mycket stor förbättring för barnfamiljerna och ett ökat kostnadsmedvetande inom barnomsorgen.

Jag ser mycket fram emot debatten av vårt förslag i denna kvalificerade församling. Jag tror att den blir särskilt givande om de som vill kritisera vårt förslag på olika punkter samtidigt ville tala om ifall de ser någon möjlighet till en alternativ lös-

ning inom systemets ram eller om kritiken är fundamental i den meningen att något alternativ inte finns utom ett helt annorlunda skatteförslag.

Karl Jungenfelt:

Låt mig börja med att gratulera SACO-gruppen till ett mycket förtjänstfullt arbete. Deras förslag har väckt stort allmänt intresse; på sina håll även entusiasm. Jag har inte träffat någon ekonom som inte anser att dessa reaktioner är naturliga och riktiga. Det är särskilt glädjande att Gustaf Lindencrona, i egenskap av gruppens tongivande konstruktör – som det uppfattas av utomstående – uppmärksammas på detta sätt. Gustaf gjorde som alla vet, en mycket gedigen och intellektuellt högtstående prestation när han utredde principerna för realbeskattning för några år sedan. Denna utredning blev tyvärr – trots skärpan och grundligheten i analysen – inte alls uppmärksammas efter sina stora förtjänster. Ett eventuellt framtida förslag efter de principer vi nu skall diskutera, kommer emellertid att ha ovärderlig nytta av Gustafs förarbete i realbeskattningsutredningen.

SACO-rapporten är ganska kort. Jag uppfattar den som en ofta elegant formulerad principskiss. Man bör nog inte läsa den som en viss potentat läser bibeln, då kan man lätt komma fel.

De framträdande egenskaperna med dagens SACO-förslag är mod och originalitet: Mod, därför att man vågat ge sig på vår "heliga" progressivitet. Originalitet, därför att man för fram en ny skattebas, och visar att denna har förtjänster i förhållande till vår nuvarande. Förslaget omfattar också tre explicita skattesatser, dvs vilken procentandel av skattebasen som skall betalas i skatt. Gruppen betraktar även dessa som en integrerad del av sin skattemodell. Mina kommentarer kommer inte att beröra frågan om progressivitetens vara eller inte vara. Det finns säkert andra som är mer skickade att kommentera den punkten.

Jag kommer fortsättningsvis att kommentera både skattebasen och skattesatsen i SACO-förslaget. Förslaget har sin

grund i det missnöje som alla seriösa skatteanalytiker upplever med dagens skattesystem: Den mångfald av olika skatteklilar som föreligger vid kapitalinkomstbeskattningen. Dessa skatteklilar skapar skatteplaneringsmöjligheter – och därmed skatteundragande – samt incitament till snedvridning av resursanvändningen. I princip är dessa skatteklilar bestämda av skattebasens utformning samtidigt med skattesatsen. Tillämpar man en och samma skattesats för alla kapitalinkomster – och detta är i realiteten SACO-gruppens linje – blir skatteklilarna emellertid enbart bestämda av skattebasens utformning.

Jag kommer därför först att diskutera skattebasens utformning i vårt nuvarande system och sedan att diskutera principer för fastställande av skattesatsen. Mina kommentarer är i första hand knutna till kapitalinkomstbeskattning, och berör endast marginellt beskattning av löneinkomster.

Som vi hört av Lindencrona omfattar SACO-gruppens förslag även *realbeskattning* av företagen. Det är därför rimligt att börja jämförelsen med vårt nuvarande system under antagande att inflationen är noll, då vårt nuvarande nominella skattesystem fungerar under mest idealiska förhållanden. Jag kommer sedan avslutningsvis att beröra inflationsproblematiken.

Skattebaserna i SACO-förslaget och vårt nuvarande system: Teoretisk analys av en sluten ekonomi

SACO-förslaget är vad gäller skattebasens utformning lätt att karaktärisera med ett tämligen allmänt vedertaget begrepp: Produktionsfaktorskatt eller PROMS. För kapitalinkomster betyder detta att skattebasen utgörs av *realkapitalets bidrag till förädlingsvärdet*, oavsett om detta uppkommer i företagen eller i hushållssektorn. Avkastningen på finansiella tillgångar – fordringar, obligationer, pensionsrätter, aktier osv – ingår ej i skattebasen och ger alltså inte upphov till skatteintäkter.

Vårt nuvarande system är blandat. Vi ska se det som att företagssektorn beskattas på *nettot* av kapitalets bidrag enligt

ovan och finansiella kostnader. Samtidigt beskattas hushållen på hushållskapitalets bidrag till förädlingsvärdet (villorna) och likaledes *nettot* av hushållens finansiella intäkter och kostnader. Man förstår intuitivt att avdrag och intäkter mellan hushåll och företag samt mellan olika hushåll är symmetriska: Avdrag i ett led blir intäkt som tas upp till beskattning i ett annat led.

Detta leder enligt SACO fram till att vårt nuvarande komplicerade system med stegvis beskattning av den finansiella *netto*basen kan slås samman till en *bruttobas* som omfattar *realkapitalets avkastning*. SACO-gruppens resonemang är enligt min mening korrekt på denna punkt, dock att några viktiga villkor skall vara uppfyllda.

För det *första* måste jämförelsen avse en "idealiserad variant" av vårt nuvarande system. Detta innebär t ex att pensioner inte behandlas på sätt som faktiskt sker idag. För det *andra* måste alla skattesatser som gäller i det idealiserade systemet bilda ett komplicerat mönster av kedjeskatter som svarar mot "bruttobeskattningen" i SACO-modellen. Detta är ingalunda fallet idag. På båda dessa punkter bör man emellertid kunna göra rimliga beräkningar av vilka anpassningar som krävs för att systemen skall ha ekvivalenta verkningar.

Det *tredje* villkoret är den svåra punkten. Denna punkt gäller nämligen att *nettot* av de finansiella baserna skall summera till realkapitalavkastningen, eller anorlunda uttryckt att hushållens förmögenhet "stämmer överens" med den realkapitalstock som företagssektorn strävar efter att använda vid gällande avkastningsvillkor. För att man skall kunna uttala sig på denna punkt krävs en *teori* för bestämning av sparande och investering. Jag har prövat en sådan teori och för säkerhets skull valt den mest konventionella och mest etablerade inom nationalekonomin. Jag skall inte ens försöka redovisa bevisgången inför detta forum, men resultatet blev att resonemangen är i princip korrekta. Detta omfattar även SACO-gruppens slutsats att marknadsräntan i en sluten ekonomi kommer att anpassas så kapitalkostnaderna för företagen är oförändrade.

Vilken slutsats drar jag personligen av denna, den tredje punkten. Jag känner mig egentligen på säker mark endast om det skulle gälla val av undersökningsstrategi. Antag att jag skall genomföra en studie av verkningarna av en viss skattekil. Mitt bevis enligt ovan säger då att undersökningstekniskt spelar det ingen roll om jag utformar skattebasen efter den ena eller den andra metoden.

Så länge jag håller mig inom den angivna teoriramen blir resultaten desamma. Men nu skall vi uttala oss om teorins förhållande till verkligheten, och då blir jag mycket osäker även om jag har svårt att finna en bättre teori. Såvitt jag förstår måste det dock finnas en ganska stor grupp ekonomer som menar att teorin har relevans. Jag tänker då på de författare som kalkylerat skattekilrar av olika slag och därav dragit slutsatsen om störningar i resursanvändningen. Låt oss därför anta att det bästa råd en ekonom kan ge på den här punkten är att SACOs analys ligger nära vad som verkligen kommer att hända.

Räntebildning i en liten öppen ekonomi

De faktorer jag berört ovan upplöses delvis i en liten, öppen ekonomi. Om vi antar att svenska företag – stora som små – har obegränsade möjligheter att placera tillgångar och skulder till en given avkastning på världsmarknaden, så bestäms uppenbarligen en övre gräns för kapitalkostnaderna i Sverige av världsmarknadsräntan. SACO-gruppen inför nu regeln att svenska företag skall beskattas på *nettot* av sina transaktioner avseende finansiella intäkter och kostnader gentemot utlandet. Detta betyder i princip att utdelningar och räntebetalningar inte bara lämnas obeskattade vid gränsen, utan att företaget får tillbaka ett belopp som svarar mot den skatt de betalt in. Företaget kan därför till en utländsk långivare eller aktieägare betala en ersättning som svarar mot den *obeskattade* kapitalkostnaden. På detta sätt blir utbudet av kapital på den svenska marknaden oändligt elastiskt vid en marknadsränta som är lika med kapitalkostnaderna efter skatt.

Som vi ser är det åter möjligt att verifi-

era SACO-gruppens resonemang med tillämpning av en enkel ekonomisk teori. Faran med den aktuella tillämpningen ligger såvitt jag förstår på två olika plan. Resonemanget ger som framgått ovan endast en övre gräns för jämviktsräntan. Att byta skattebas förefaller vara ett så pass betydelsefullt steg i detta sammanhang att man kan tänkas få "regimskiften": den övre gränsen är bindande i det ena fallet men inte i det andra. I så fall följer den inhemska räntenivån inte de regler som SACO-gruppen uppställer. På liknande sätt kan sambanden kompliceras av att det finns transaktionskostnader som växer med storleken på de svenska företagens utlandsskuld.

För att undvika arbitragemöjligheter måste självfallet hushållen behandlas helt identiskt med företagen i sina utlands-transaktioner: skattebasen utgörs således åter av nettot för transaktionerna med utlandet. Genom dessa regler har SACO-systemet faktiskt ändrat karaktär och övergått till att bli en beskattning av inkomster på de svenska hushållens förmögenhet. Vi kan följaktligen inte göra avkall på en sparandeteori för att härleda de ekvivalensteorem som SACO-gruppen antar gälla. Vi kan också konstatera att statens skatteintäkter blir helt bestämda av hushållens sparandebeslut, oberoende av det i Sverige använda produktionskapalets storlek.

Naturliga eller idealiserade skattebaser?

Skattebaserna i vårt nuvarande system har knappast tillkommit av en slump. De är "naturliga" i den bemärkelsen att de svarar mot de skattebetalande ekonomiska subjektens målfunktion för sina ekonomiska aktiviteter. För företagen är det "vinsten", dvs produktionsresultat efter användning av resurser och kostnader för främmande kapital. För hushållet är det nettoinkomsten som är den naturliga skattebasen. Som teoretiker finner jag det vara en tilltalande egenskap att skattebasen sammanfaller med målet för de ekonomiska subjektens verksamhet. De känner då att skatten baseras på en för dem själva naturligt ekonomiskt mål.

SACO-systemet använder inte denna typ av naturliga skattebaser, snarare vad jag skulle vilja kalla "idealiserade". De måste nämligen anpassas efter kraven på att delsummorna skall svara mot kapitalanvändningen i ekonomin. I annat fall uppstår de skatteklirar som systemet avser att undvika.

Detta kan leda till att ekonomiska subjekt uppvisar negativa skattebaser, och följaktligen – i konsekvens härmed – skall uppbära negativ skatt. Detta kommer t ex att gälla för renodlad låneförmedlingsverksamhet. Låt mig kalla det för bank. Banken bedriver enbart inlånings- och utlåningsverksamhet och använder för detta endast arbetskraftsresurser (ej kapital eller insatsvaror). Förmedlingskostnaden (arbetskostnaden) utgör räntemarginalen och denna betalas av låntagaren – produktionsföretaget. Företagets avkastningskrav efter skatt bestäms således av arbetskostnaden vid låneförmedling. Därav följer att arbetskostnaden i banken kommer att ingå i produktionsföretagets skattebas och att företaget betalar kapitalinkomstskatt med ett motsvarande belopp. Vi kan nu korrigerera detta fel genom att staten betalar tillbaka skatten på räntemarginalen till banken. Men detta är detsamma som att banken har en negativ skattebas, definierad i enlighet med SACOs idealiserade system: Produktionsvärde – arbetskraftskostnader. Produktionsvärdet är nämligen noll i detta fall. Slutsatsen blir därför att – åtminstone teoretiskt – kommer vissa typer av finansiell verksamhet att uppvisa negativa skattebaser i SACOs idealiserade system.

Sammanfattning

SACOs argumentation att deras system är ekvivalent med nu gällande system är enligt min mening i grunden hållbar. De logiska delarna av resonemangen är genomgående korrekta, och eventuella ofullständigheter som föreligger (t ex negativa skattebaser) kan säkert lösas. Den svaga punkten ligger i tillämpningarna av teorier för sparande och investering. Personligen kan jag inte hitta bättre teorier än sådana som ger lösningar helt i enlighet med

SACOs resonemang. En person som tror på andra teorier kommer dock till andra resultat och det måste bli i denna debatt som förslaget kan få sin reella belysning.

SACOs skattesatser

SACO-gruppens förslag omfattar även explicita skatteskalor. Man genomför här i huvudsak tre olika differentieringar:

1. Arbete – Realkapital
2. Humankapital – Realkapital
3. Låginkomst – Höginkomststagare.

Mina kommentarer avser i huvudsak punkt 1 ovan. I övrigt vill jag bara påpeka att gruppen utan närmare motivering anger en lägre skattesats för humankapital än för realkapital.

Vad beträffar differentieringen arbete/realkapital anges valet ha styrts av riskerna för kringgående. Man vill undvika att högbeskattade, höga arbetsinkomster görs om till lågbeskattade kapitalinkomster via olika typer av transaktioner, på sätt som sker i vårt nuvarande system. Skattesatsen för kapitalinkomster skall därför sättas lika med högsta marginalskattesats för arbetsinkomster. Principen är enkel, men skapar självklart en annan asymmetri. Det blir fördelaktigt att omvandla kapitalinkomster till arbetsinkomster i det lägre skatteintervallet.

Principen leder till en betydande skärpning av kapitalinkomstbeskattningen genom att den effektiva skattesatsen höjs. De ekvivalensteorem som jag diskuterat ovan är således inte längre tillämpliga, eftersom de förutsätter att skattesatserna är på samma nivå i båda alternativen. Många bedömare synes mena att den genomsnittliga effektiva skattesatsen för kapitalinkomster idag är nära noll, medan SACO-förslaget uppger 50 procent.

Den typ av teori som jag använt ovan för att härleda SACO-gruppens ekvivalensteorem är användbar för att belysa välfärdseffekterna av olika nivåer på skattesatsen för kapitalinkomstskatten. I vissa sammanhang har man gått så långt att man försökt exakt bestämma vad som är

den *optimala* nivån. Resultaten är inte operationellt användbara i skattepolitik, men de principiella samband som framkommer vid analysen är av värde. Tyvärr medger inte tiden att vi skall kunna diskutera dessa samband här. Jag vill dock framhålla att enligt de flesta analysresultat skulle välfärdsförlusterna kunna bli betydande redan när skattesatsen för kapitalinkomster är lägre än för arbetsinkomster. Detta sammanhänger med att kapitalinkomstbeskattningen "stör" både arbetsutbud och sparbeslut, medan beskattning av arbetsinkomster enbart stör arbetsutbudet.

SACO-gruppen behandlar i sin skrift dessa frågor som om man i stort sett kunde bortse från effekter på sparande och arbetsutbud. Enligt min mening är detta den svaga punkten i betänkandet. Det vore olyckligt om den enkla, fiskala principen finge styra uppläggningsen av skattesystemet, utan att man åtminstone försöker beakta de ekonomiska verkningarna på sparande och realkapitalbildning.

Avslutning

Jag hoppas att jag lyckats förmedla budskapet att det är ett för ekonomer synnerligen intressant och för ekonomin relevant förslag till skatteystem som SACO-gruppen lagt fram. Detta hindrar emellertid inte att vi måste, i långt högre grad än jag kunnat göra, penetrera och presentera verkningarna. Förslaget är nämligen förrädiskt enkelt och döljer i det stora hela taget alla de anpassningsproblem som ekonomin kommer att utsättas för.

Låt mig klargöra detta genom att visa en lista med ett minimum av de reformer vi skulle behöva genomföra för att nuvarande system skulle fungera på ett sätt som i teorin är ekvivalent med SACO-förslaget.

1. Införa realbeskattning efter den modell Lindencrona så förtjänstfullt utredde för några år sedan.
2. Införa proportionella och lika kapitalinkomstskatter för alla hushåll.

3. Införa en företagsskatt av typ "bolagskatt" på all produktiv verksamhet (inkl finansförvaltning) oavsett i vilka juridiska former verksamheten bedrivs (aktiebolag, ekonomiska föreningar, stiftelser, pensionsförsäkringar, etc).
4. Differentiera skattesatserna för olika subjekt och objekt efter det teoretiskt enkla, men ändå rätt sofistikerade system som jag redovisat ovan.

Jag utgår från att de flesta skulle finna att detta reformprogram är mycket svårgenomförbart. Detta stjälpjer inte SACOs förslag, eftersom den administrativa processen här blir enklare. Men om någon känner sig tveksam på grund av de verkningar på ekonomin – sparande, investeringar, fastighetsvärden m m – som följer med reformprogrammet, då är det värre. Fullföljer man då SACO-programmet, blir antagligen reformen i slutändan helt urvattnad. Det blir helt enkelt omöjligt att motstå de gruppintressen som kommer att uppträda och under resans gång kräver kompensation. Låt oss därför ta fram så mycket material som möjligt om den tänkta reformens verkningar och på det sättet stålsätta oss mot framtida påtryckare.

Sven Olof Lodin:

SACO/SR-modellen är ett spännande förslag och ett förslag som har blivit salongsfäigt och möjligt att diskutera i alla kretsar. Man kan t ex höra LO-ekonomerna som menar att SACO/SR-förslaget är alldeles utmärkt bortsett från den fördelningpolitiska profilen. Det är en mycket sympatisk modell som t o m är elegant i flera avseenden. För att kunna genomföra de förändringar som man vill göra av skattesystemet krävs att man hittar någon form av finansiering. Finansieringen har i förslaget två olika ben, det ena är grundavdraget som tas bort vilket ger ca 20 miljarder, det andra benet är den höjda bolagskatten vilken även den ger ca 20 miljarder. Det är klart att om man har 40 miljarder till sitt förfogande då kan man göra

väldigt mycket i ett skattesystem. I viss mån så står och faller det här förslaget med finansieringsfrågan och därför tänkte jag titta lite närmare på den.

Den första delen är alltså ett borttagande av grundavdraget. Det är alldeles riktigt att grundavdraget otillbörligt gynnar små barn som får pengar från pappa, farfar, mormor etc. Det gynnar också deltidarbete på ett sätt som kanske inte är avsett, eller åtminstone inte borde vara avsett. Det gynnar feriearbete d v s ungdomar får inte klart för sig hur långt en bruttolön räcker i verkliga livet osv. Om det endast gällde de här delarna vore förslaget bra men det finns även en grupp av människor som har låga inkomster helt oförskyllt och de kommer naturligtvis illa ut ur det här systemet. I vilken mån det går att klara är en politisk fråga som jag inte skall gå in på närmare här. Emellertid är detta ett fundamentalt problem. Klarar man inte att lösa detta, kan inte heller resterande delar av förslaget genomföras.

En annan grundläggande del av förslaget är räntebeskattningen eller korrekturen från varon av räntebeskattnings. Det är möjligt att det jämviktssläge som man teoretiskt tänker sig kan spåras i efterhand om man studerar genomsnittssiffror för en tjugoförårsperiod eller dylikt. Jag har dock en känsla av att vi under tiden aldrig kommer att uppleva jämviktstillståndet. Vad är det som säger om vi får en internationell räntehöjning med en eller två procent att den svenska räntehöjningen automatiskt och omedelbart blir hälften så stor? Det är vad systemet bygger på.

Den andra finansieringsdelen gäller företagsbeskattningen och på det området har filosofin hittills i Sverige varit att företagsbeskattningen inte bör vara högre än omvärldens. Eftersom kapitalet har en sådan internationell rörlighet, d v s räntan efter skatt är given av de internationella avkastningsanspråken, bör inte beskattningen av företag eller kapital vara högre än i utlandet. För fysiska personer har vi ansett oss ha möjlighet att ligga högre än utlandet eftersom arbetskraftens rörlighet inte är lika stor. Numera har även arbetskraftens rörlighet ökat och p g a den hjärnflykt som man är rädd för, vilket Gustaf Lindencrona påpekade, måste

man sänka skatten för fysiska personer. Men jag har väldigt svårt att förstå varför det skulle leda till slutsatsen att vi kan skärpa beskattningen av företagsamhet så att den blir högre i Sverige än vad den är i våra konkurrentländer. Det är möjligt att den nuvarande strukturen på företagsbeskattningen inte är hållbar, det sitter Utredningen om reformerad företagsbeskattning just nu och funderar på. Därmed inte sagt att SACO/SR-modellen med dess exceptionellt höga skattetryck är den rätta lösningen. Vi får inte utforma skattesystemet så att Sverige inte blir konkurrenskraftigt, det var ju vad Gustaf Lindencrona själv sade. När jag tittar på den mycket kortfattade behandlingen av företagsbeskattningen i förslaget hittar jag inga skäl anförda varför svenskt näringsliv skulle kunna bära mer än en fördubbling av bolagsskatten från 15 till 35 miljarder och därmed få en betydligt högre skatt än vad omvärlden har.

Gustaf Lindencrona efterlyste utredningar om det internationella skattetrycket och jag har faktiskt börjat göra lite på det området. SACO/SR-gruppen utgår ifrån att företagsbeskattningen i Sverige är lägre i det nuvarande systemet än i omvärlden. Om man tittar på OECDs tabeller när det gäller bolagsskatten i relation till BNP får man det intrycket. Den svenska bolagsskatten är, för det sista tillgängliga året, 1.85 procent av BNP medan genomsnittet för Europa är 2.42 procent. När man läser sådan här statistik skall man vara väldigt försiktig. Man hittar t ex att Norge har en beskattning på 7.67 procent av BNP. Detta beror på att man i Norge, liksom engelsmännen, har räknat in sina oljeskatter. Om man drar ifrån oljeskatten från de norska siffrorna så hamnar den normala bolagsbeskattningen på 1.1 procent. Likaså halveras det engelska skattetrycket. Om man tittar vidare i tabellerna så ser man att Luxemburg har det högsta skattetrycket av alla OECD-länderna. Utifrån den statistiken borde man med andra ord avråda alla holdingbolag och alla människor från att överhuvudtaget tänka sig att investera i Luxemburg, detta högskatteland. Det lustiga är att de här genomsnitten som OECD räknar ut är vanliga aritmetiska medeltal vilket in-

nebar att exempelvis Luxemburg väger precis lika tungt som USA. Därför kan man inte använda sig av den här statistiken i det här sammanhanget, den är inte relevant.

Vidare är det naturligt att Sverige ligger lågt eftersom en stor del av BNP ligger inom den offentliga sektorn vilket automatiskt innebär att en mindre del produceras inom näringslivet. I ett land med stor offentlig sektor skall skattetrycket uträknat enligt OECDs sätt ligga lägre än i andra jämförbara länder. De enda siffror som kan användas är en statistik om direkta skatter, tyvärr inte endast bolagskatter utan inklusive alla direkta skatter som fastighetsskatter mm, i procent av vinsten före bokslutsdispositioner. Det sista året man kan få fram för denna OECD-statistik är 1983 och där är den svenska siffran 19.8 procent. Endast USA, Japan, Frankrike och Tyskland har högre effektiv bolagsskatt i relation till vinst före bokslutsdispositioner än Sverige. USA har bara 1/10 procent högre skattetryck än Sverige. Dessa siffror innebär att Sverige kanske inte har så lågt skattetryck på företagen jämfört med omvärlden som många tror, men vi har inte heller högre skattetryck än omvärlden utan vi ligger alltså så högt vi kan utan att det har negativa effekter. Vi skall också komma ihåg att siffran 19.8 procent inte endast är före bokslutsdispositioner utan även före förlustavdrag vilket gör det väldigt svårt att avgöra vad siffran egentligen representerar. Man tar med i beräkningarna – förutom bokslutsdispositionerna – sådana ting som avdrag för gamla förluster och, underligt nog, huruvida motparten är skattskyldig för utdelning eller ej, vilket överhuvudtaget inte borde ha någon betydelse för den här statistiken. Slutsatsen är emellertid att vi inte har så låg bolagsskatt i Sverige.

Nu har USA, som vi tidigare låg i paritet med, höjt sin bolagsskatt med 20 – 25 procent per år. Man skall dock inte tro att den amerikanska skatten är helt nominell, som Gustaf sa, utan den har ett viktigt reall inslag och det är att man tillåter varulagervärdering enligt den s k LIFO-metoden (Last In First Out). Det ger exakt samma effekt som en real varulagervärde-

ring och därför är frågan inte så okomplicerad att man kan säga att USA har en nominell beskattning och SACO/SR-förslaget innebär en real beskattning. Enligt förslaget skulle Sverige inte höja sin bolagsskatt med 20 procent utan med 120 procent. Då frågar man sig naturligtvis vilka effekter det här förslaget skulle få. Här måste jag säga att Karl Jungenfelt gjorde en mycket välvillig tolkning av SACO/SR-förslaget för att det skulle stämma överens med den ekonomiska teori som han ville förankra det i. Tyvärr är Karl Jungenfelts tolkning inte korrekt. Bolagen får nämligen inte avdrag för utdelning till utlandet utan bara för räntor och då får man inte alls de effekterna som Karl Jungenfelt nämnde, nämligen att bolagsbeskattningen blir en beskattning på hushållets kapital. I och med att man behåller en skatt på 50 procent på företag, även för utlandsägda företag, blir effekten i själva verket en beskattning på produktionskapitalet.

Vad blir då effekten av att vi höjer bolagsskatten så här mycket jämfört med utlandet? Produktkonkurrensen är det första problemet, höjningen kommer naturligtvis att höja kapitalkostnaden för allting som tillverkas i Sverige. Hur skall vi då kunna konkurrera med våra produkter? Den andra frågan är: Om vi har en betydligt högre bolagsskatt, varför skall då utländska bolag stanna i Sverige med sina investeringar när de kan investera i andra länder? Vi har dessutom svenska investeringar i Sverige. Varför skulle de svenskar som har möjlighet att investera i utlandet inte göra det? Det här är en bra illustration av den ekonomiska teori som säger att tyngdpunkten på företagsbeskattningen bör ligga hos aktieägarna därför att om den ligger hos företagen kan två saker inträffa. Eftersom den internationella avkastningen är given, kommer antingen företagssektorn i Sverige att krympa, vilket drabbar befolkningen, eller så måste man höja avkastningen före skatt i så stor utsträckning att avkastningen efter skatt hamnar på rätt nivå internationellt. Och det betyder att skatten måste övervältras på löntagarna. Om skatten däremot ligger hos aktieägarna, som allt-så blir beskattade på "world-wide-basis"

för sin inkomst, kommer dessa att drabbas. Aktieägaren kan flytta, men skatten övervältras inte på samma sätt på löntagarna. Med andra ord är SACO/SR-förslaget en dålig lösning eftersom det avviker från vad man brukar betrakta som en lämplig bolagsbeskattning. Jag är förvånad över att förslagsställarna är så lättsinniga på den här punkten, det presenteras faktiskt inte någonstans i utredningen några hållbara resonemang om dessa frågor. Man kommer naturligtvis att invända att man avskaffar utdelningsskatten. Det är då inte särskilt generöst, utdelningen är totalt ca 8 miljarder varav ca 5 miljarder går till hushållen per år. Skatten på dessa 5 miljarder är, skulle jag gissa, ungefär 3 miljarder. Av höjningen på 20 miljarder ger man tillbaka en lättnad på 3 miljarder och frågan är om lättnaden ligger på rätt ställe.

Gustaf Lindencrona sade, att vi, i den utsträckning som vi hade någon kritik mot SACO/SR-förslaget, måste vara konstruktiva inom systemets ram, annars har vi inte rätt att kritisera. Eftersom jag alltid gärna gör Gustaf till viljes skall jag efterfölja hans anmaning. Man behöver inte vara fullt så renlärig som SACO/SR-gruppen har varit, utan man kan vidta vissa justeringar, inte för att vara taktisk, utan för att komma mer i samklang med de verkningar som man vill ha. Man skulle kunna tänka sig, helt i enlighet med SACO/SR-modellen, att man jämställer arbetsbeskattningen på 34 procent med beskattningen på arbetande kapital, dvs kapital som stannar i bolagen, på så sätt att skatten på arbetande kapital också är 34 procent. Dessutom inför man då en kungsskatt på 16 procent på utdelningen som då betalas av bolaget så att aktieägaren inte betalar någon skatt. Detta innebär att man får 50 procent skatt på de pengar som når aktieägaren. Det är klart att man då kan säga att man får en liten skattekil, men den är inte så stor. Om man väljer den ansatsen kommer man att hamna ungefär på den amerikanska nivån. Det finns även exempel på länder som har genomfört en liknande skatteomläggning utan att behöva höja bolagsskatten, t ex Australien som istället för att höja bolagsskatten höjde momsens. Om

det är ett lämpligt alternativ vill jag inte ta ställning till.

Jag skulle vilja sluta med två frågor till Gustaf Lindencrona. Det finns inga bärbara skäl för den våldsamma höjningen av företagskatten. Därför verkar det som om företagsbeskattningen har blivit en restpost i er analys. Jag har fått det intrycket att ni har byggt upp systemet som ett rutnät. Det blev en ruta kvar som så att säga redan var ifylld på grund av systemets övriga delar. Och i den rutan stod 50 procent oavsett om detta är riktigt eller ej! Därför skulle jag vilja fråga Gustaf: Vilka skäl, som ej har redovisats, är det som ligger bakom denna våldsamma höjning av bolagsskatten? Den andra frågan är: Är inte 34 procent bolagsskatt och 16 procent kupongskatt en bättre modell framförallt med hänsyn till effekterna på den svenska konkurrenskraften? I övrigt vill jag säga att jag tycker att det här är ett mycket roligt förslag. Jag tror att det kommer att ha stor betydelse för vad som kommer att hända i framtiden på skatteområdet. Därmed inte sagt att något av det kommer att genomföras, men förslaget kommer att ha betydelse för debatten och utvecklingen på detta område.

Gustaf Lindencrona:

Den första frågan var vilka skäl som ej har redovisats för att höja företagsbeskattningen. Det finns inga icke redovisade skäl. Däremot finns det skäl som har redovisats, nämligen att vi faktiskt tror att den nuvarande låga effektiva beskattningen i varje fall kommer att visa sig ohållbar i längden och att vi skulle vilja höja bolagsskatten på ett konstruktivt sätt som samtidigt är effektivt. Med andra ord är det en förutsättning för att den nuvarande höga lönsamhetsnivån skall vara acceptabel, att bolagsskatten kommer upp i en högre andel av BNP.

När det sedan gäller Sven Olof Lodins praktiska förslag med de 34 procenten plus 16 procent kupongskatt, så låt mig genast säga att även jag förstår att det är den rätta tekniken om man skall ligga på en lägre effektiv beskattning av vinsterna i bolagssektorn. Man måste då införa ytterligare skatter i staketform för jordbru-

kare och företagare som bedriver bolaget i enskild firma vilket är en komplikation av systemet. Som jag sa så är det en viktig fråga huruvida vårt förslag till bolagsbeskattning, effektivt sett och med hänsyn till att det är ett realt system, är hårdare än det utländska. Om du Sven Olof Lodin under kvällen lyckas bevisa det så är det intressant. Det är den frågan som är avgörande och även jag ser det på det sättet att den effektiva bolagsskatten inte får vara högre än i våra viktigaste konkurrentländer. Däremot kanske vi inte kan anpassa oss till varenda ögrupp i Västindien.

Karl Nordling:

Jag skall börja med att säga att jag blev mycket glad när jag läste det här SACO/SR-förslaget, det ligger väldigt nära en tankelinje som har varit min hobby under väldigt lång tid. Jag har varit samhällsplanerare under min aktiva tid och det har alltid roat mig att fundera över sådana här projekt. Jag har också varit inne på samma linje, att det skulle vara bra med en enkel skatt som består av två delar, en skatt på arbete och en på kapital. Jag är lite förvånad att SACO/SR-gruppen inte kommit in på samma linje som jag när det gäller kapitaldelen av skatten. Min tanke, helt obunden av alla politiska genomförbarhetsfrågor och dylikt, är att kapitalskatten inte borde vara en skatt på kapitalets avkastning utan på kapitalet som sådant. Skatten skulle vara i storleksordningen 2-3 procent. Detta skulle då ha den konsekvensen att det inte gynnar dem som investerar i improduktivt kapital på det sätt som en avkastningsskatt gör. Jag skulle vilja fråga Gustaf Lindencrona om inte SACO/SR-gruppen har varit inne på att utforma kapitalskatten på det sättet och vad det skulle kunna finnas för skäl mot att göra på det sättet.

Jan-Erik Nyberg:

Jag heter Jan-Erik Nyberg och är en av de två närvarande som apostroferades av Gustaf Lindencrona i hans inledningsanförande. Jag skall också börja med att jag tycker att SACO/SR-förslaget har stora

förtjänster som inlägg i den svenska skat-
tedebatten. Jag tänkte ta upp det som är
en utveckling av förslaget nämligen delen
om stödet till barnfamiljerna.

Om man antar att familjerna får det
beskattade vårdnadsbidraget och dessut-
om köper barnomsorg till fullt pris på
marknaden så får man fram betydande
"Pomperipossaeffekter". En familj som
har fyra barn kommer att, vid låga in-
komster, få en marginaleffekt som långt
överstiger 100 procent. Alla barnfamiljer
kommer att drabbas av höga marginaleffekter, det är bara familjer med ett barn och höga inkomster som kan få 50 procent över av en inkomstökning. Anledningen till detta är då att det beskattade bidraget läggs i botten och när lönen läggs ovanpå kommer man redan vid låga inkomster upp i en marginalsatt på 50 procent. Till detta skall då läggas hälften av det pris man får betala för barnomsorgen på marknaden. En fråga till Gustaf Lindencrona blir då: Medför inte ert förslag att skatteklar och marginaleffekter automatiskt ökar? Är det överhuvud tänkbart att konstruera ett sådant system idag så att man kan undvika dessa effekter?

Ett av era argument är valfrihet. Valfrihet i den meningen att det inte skall kosta så mycket att avstå från förvärvsarbete för att vara hemma och ta hand om sina barn, förutsätter inte det att man bygger in höga marginaleffekter i systemet precis som ni har gjort? Valfrihet när det gäller att välja barnomsorg på marknaden förutsätter å andra sidan inte några marginaleffekter. Man kan fråga sig om inte en linje där inte de här effekterna uppstår är en linje som bygger på en kombination av kraftigt höjda barnbidrag å ena sidan och barnomsorg på marknaden med skattesubventioner å andra sidan. Att något måste göras för att förbättra för barnfamiljerna är nog alla människor i Sverige överens om. Att det har skett så lite är svårare att förklara.

Det här behöver i och för sig inte betyda att man är bunden till det nuvarande kommunala dagssystemet. Frågan är naturligtvis vad de här statsbidragen kan användas till. Man kan utforma ett dagis-
pengsystem liknande det danska skol-
pengsystemet där man har sin skolpeng
med sig och kan välja skola. Man skall

alltså få bidrag för att söka lösningar på marknaden men inte för att avstå från för-
värvsarbete.

Ingemar Hansson:

Jag heter Ingemar Hansson och arbetar på Nationalekonomiska institutionen i Lund. Jag är med i SNS Konjunkturråd och i vår senaste rapport, som kom ut i januari 1986, hade vi ett förslag på hur man skulle reformera skattesystemet. Jag tänkte jämföra SACO/SR-förslaget med vårt förslag i några olika avseenden.

För det första kan man säga att våra förslag har väldigt stora likheter. Båda förslagen går ut på att man skall bredda skattebasen och sänka skattesatsen och det är ju just dessa karaktäristika som präglar väldigt många skatteförslag runt om i världen. Vi, precis som SACO/SR-gruppen, föreslog också en mer likformig behandling av olika former av kapitalinkomster och framförallt mer likformig behandling av arbetsinkomster contra kapitalinkomster. Det är en del som missförstått vårt förslag och trott att vi ensidigt velat sänka kapitalskatterna vilket alltså är felaktigt. Ett av de största problemen idag är att man inte har likformig beskattning av olika former av kapitalinkomster. Även om mycket i förslagen är lika så finns det tre punkter där SACO/SR-förslaget skiljer sig från vårt förslag och jag skall försöka förklara vari skillnaderna består.

Båda förslagen strävar efter en mer likformig beskattning, men vi föreslår olika metoder för att nå den likformigheten. SACO/SR-gruppen föreslår att vi ska ha en real beskattning, d v s att man skall beräkna en real avkastning för olika typer av kapitaltillgångar och beskatta denna. Vi inom SNS gruppen funderade på det här som ett alternativ och jag har själv varit en varm anhängare av ett reall system. Det är jag fortfarande om man jämför med dagens system, men jag är inte längre övertygad om att det är det självklart bästa förslaget. Det är framförallt ett par punkter som gör en real beskattning svår.

För det första. Om man skall vara riktigt renlärig skall man beskatta den reala avkastningen när den uppkommer och

det är omöjligt av ett par skäl. Man måste behandla alla icke-materiella investeringar på samma sätt som övriga dvs man skall inte få göra avdrag för dem direkt utan föra upp dem på en avskrivningsplan och skriva av dem successivt vilket inte sker i dagens system. Min bedömning är att det skulle leda till ett mera komplicerat skattesystem om man skall behandla immateriella investeringar på ett riktigt sätt. SACO/SR-gruppen föreslår inte heller detta och därför är gruppens förslag fortfarande en blandning av ett reall och ett nominellt system. Den andra skönhetsfläcken i SACO/SR-förslaget när det gäller real beskattning är att man av praktiska skäl är tvungen att beskatta kapitalvinsterna när de realiserats och inte när de uppkommer. Som man lätt inser så är det en förmån jämfört med en renodlad real beskattning.

Ragnar Lindgren här på Handelshögskolan har föreslagit en genialisk metod om hur man skulle kunna korrigera för detta, som går ut på att man får en högre skattesats ju längre man har innehaft tillgången. Det är ett teoretiskt mycket attraktivt förslag, som jag däremot bedömer som alltför komplicerat för att kunna tillämpas i praktiken. Med andra ord så har det reala systemet sina skönhetsfläckar och det går nog inte att komma ifrån dem i ett enkelt skattesystem. Av dessa skäl tyckte vi inom SNS-gruppen att vi skulle försöka hitta något som var bättre. Vi föreslår istället att man skall ha en schablonmässig kapitalbeskattning. Vi gav alltså upp och sa att man inte hittills har lyckats med real beskattning och vi tror inte att man kommer att lyckas i framtiden heller. Låt oss istället använda oss av en mycket grov schablon och uppskatta inkomsten till tre procent av förmögenhetsvärdet. Vi anslöt oss alltså till det tidigare förslaget som diskuterades här ikväll, att man skall utgå från förmögenheten när man beräknar avkastningen istället för att försöka mäta faktisk kapitalinkomst. Ser man över några år så tror jag att systemen är likvärdiga.

Den andra punkten där vi skilljer oss är huruvida man skall lägga kapitalinkomsten hos företagen eller hos hushållssektorn. Lite förenklat kan man säga att i en öppen

ekonomi gäller, som Karl Jungenfelt påpekade, att en skatt som läggs på företagen och utgår på allt kapital som används i Sverige på lång sikt leder till högre avkastningskrav på investeringar före skatt i Sverige. Detta för att kompensera utländska investerare för skatten. Det leder även till att kapitalmängden minskas vid en tänkt långsiktig jämvikt och därmed övervältras skatten också på löntagarna i form av en lägre reallön. Om man däremot lägger skatten på hushållssektorn så är skatten neutral vad det gäller investeringar i Sverige jämfört med investeringar i utlandet och därmed får vi inte heller sådana övervälmöjligheter. Av det skälet sa vi inom SNS-gruppen att vi skulle lägga skatten på hushållssektorn för att därmed se till att det blir en effektiv beskattning av kapitalinkomster. I princip skulle man med Karl Jungenfelts välvilliga tolkning av SACO/SR-förslaget kunna få samma effekt med den räntesluss som uppstår när man beskattar räntor från utlandet på ett diskriminerande sätt och därmed få ner räntenivån i Sverige. Jag tillåter mig vara ganska skeptisk mot hur en sådan räntesluss i praktiken skulle fungera. De frågor som man måste ställa sig när man väljer mellan att beskatta hushållssektorn eller företagen är alltså: För det första vilka fördelningseffekter vill man uppnå? Vill man att det skall vara en effektiv beskattning av kapitalet eller inte på lång sikt? Detta tror jag att SACO/SR-gruppen avser. Det andra är om man tror att en räntesluss är möjlig eller ej. Tror man att en sådan sluss är komplicerad eller omöjlig så är det ett skäl att lägga beskattningen på hushållen.

Den tredje skillnaden gäller skatteskalorna och där föreslår SACO/SR-gruppen att man skall ha en proportionell skatt på 34 procent upp till en viss gräns på arbetsinkomster och man skall ha en generell skatt på kapitalinkomster på 50 procent. När vi diskuterade detta inom SNS, så sa vi att låt oss hålla oss utanför fördelningspolitiken. Låt oss utforma ett system som ger en liknande fördelning som den vi har i dagens system. På grund av detta kunde vi inte föreslå så dramatiska förändringar av skatteskalorna som SACO/SR-gruppen kunde. Anledningen till att våra för-

ändringar är mycket mindre är alltså framför allt att vi hade en annorlunda fördelningspolitisk restriktion.

Jag skulle också vilja ta upp fyra reflektioner angående SACO/SR-förslagets skatteskalor. Den första reflektionen gäller behandlingen av pensionärerna. Om man inte tolkar förslaget fullt så välvilligt som Karl Jungenfelt gjorde utan läser vad som faktiskt står i förslaget, så kommer man fram till att pensionärerna skulle få betala 34 procent av sin pension i skatt. I dagens system så har en pensionär med låg ATP ca 33.000 kr och betalar ingen skatt på detta. I SACO/SR-förslaget skulle denna pensionär få betala ca 11.000 - 12.000 kr i skatt. Om man nu tror att riksdagen inte köper den fördelningspolitiska effekten, och det kanske riksdagen inte gör, så skulle man vara tvungen att kompensera pensionärerna och då räcker det inte längre med en skattesats på 34 procent.

Den andra reflektionen gäller att man har 50 procent skatt på kapitalinkomster och i detta begrepp inkluderar man även alla företagariinkomster. Det betyder alltså att en företagare eller jordbrukare med låga inkomster skulle betala 50 procent i skatt medan en löntagare med exakt samma inkomster skulle betala endast 34 procent i skatt. Det tror jag också kan vara svårt för riksdagen och allmänheten att köpa.

Den tredje reflektionen när det gäller skatteskalorna är att jag, precis som Jan-Erik Nyberg från TCO, är lite bekymrad för vad som händer med situationen för kvinnor som har barn. Jag tänker då framförallt på situationen när en kvinna funderar på om hon skall jobba halvtid eller vara hemma och ta hand om eventuella barn. Som jag ser det så skulle SACO/SR-förslaget innebära en ordentlig skattehöjning för deltidsarbete framförallt därför att man tar ut skatt från första kronan istället för att man som idag har ett grundavdrag. Man ger dem 35.000 kr för att de stannar hemma. Visserligen motvägs skatten på detta av att man ger avdrag för barnomsorgskostnader men jag tror att om man räknar på det så kommer det att vara betydligt mer lönsamt för en kvinna att vara hemma jämfört med att jobba

halvtid. Även om detta ur traditionell ekonomisk synvinkel kanske inte är någon större katastrof så tror jag att det skulle uppfattas som en nackdel ur jämställdhetssynvinkel av många grupper här i samhället.

Den fjärde punkten när det gäller skatteskalorna är att jag tror att SACO/SR-gruppen gör det lite för lätt för sig när man säger att man inte bekymrar sig för fördelningen mellan olika löntagargrupper. Jag jobbade lite grann för utgiftsskattekommitten där vi räknade ut skatteandelar för olika hushållstyper. Om man då jämför aggregatet av hushåll som klassificeras som arbetare med aggregatet som klassificeras som tjänstemän finner man att skatteskillnaden uppgår till 46 procent av inkomsts skillnaden mellan dessa båda grupper. I det här intervallet mellan en genomsnittlig arbetarinkomst och en genomsnittlig tjänstemannainkomst har vi således en implicit marginalskatt på 46 procent. I SACO/SR-förslaget skulle man ha en marginalskatt på 34 procent. Detta skulle då innebära att arbetarna skulle förlora jämfört med tjänstemännen. Jag tror att även frågan om fördelningen mellan olika löntagargrupper tilldrar sig ett stort intresse i riksdagen.

Nils Mattsson:

Jag heter Nils Mattsson och är en av författarna till rapporten och för att inte Gustaf Lindencrona ensam skall behöva svara för alla frågorna så tänkte jag hjälpa honom med några av dem.

Den väsentligaste utgångspunkten är sänkta marginalskatter, det är ingen tvekan om att det var utgångspunkten för vår diskussion. Om man skall sänka marginalskatterna ner till nivåer som finns i andra länder så kostar det avsevärt med pengar vilket man måste ha i minnet när resten av förslaget skall diskuteras. Vi menar att marginalskattesänkning ner till en tredjedel av bruttolönen är en rimlig ansats för en heltidsarbetande normalinkomsttagare. Man kommer då ner till skattesatser som finns i utlandet, de är visserligen högre än de som finns i USA, men de kan ändå jämföras med andra länder.

En annan viktig utgångspunkt för förslaget var att skapa en likartad beskattning mellan kapital och arbete. Vi tycker faktiskt att vi har lyckats med det. Karl Jungenfelt sa att vi inte riktigt hade lyckats men han förbisåg då en viktig faktor nämligen den att till de 34 procent skatt på arbetsinkomster skall då läggas arbetsgivaravgifterna. Till viss del kan dessa anses vara pensionspremier eller andra avgifter som man får ett vederlag för men som åtminstone till hälften är en skatt. Om man tar hänsyn till detta så kommer man rätt nära de 50 procent som vi har föreslagit i kapitalinkomstskatt. Vi tycker alltså att vi har lyckats både när det gäller att få ner marginalsatserna och när det gäller att få en likartad beskattning av arbetsinkomster och kapitalinkomster.

Den tredje målsättningen, och Sven Olof Lodin må tro det eller ej, var att få en helt ny företagsbeskattning. Det finns i den nuvarande företagsbeskattningen många fel. Det viktigaste felet är den stora snedvriddningen som finns idag, d v s att skattebasen är felaktig. Jag har deltagit i en undersökning om "tax expenditure" där det visar sig att Sverige är suveränt på att hitta skattesubventioner av olika slag för många grupper och inte minst för företagen. Vi ville alltså skapa en rejäl och icke manipulerbar skattebas för företagen. Ytterligare en viktig del av företagsbeskattningen var att den skulle vara enkel. Vi menar helt enkelt att företagen idag har alldeles för mycket och för billigt kapital till förfogande. Man skall inte förstöra chanserna till internationell konkurrenskraft, men vad vi framförallt ville var att man skulle få en jämställdhet när det gäller investeringsmöjligheter mellan hushåll och företag. Det skall vara möjligt att få en företagsbeskattning som gör det möjligt att göra hushållen väsentligare i den ekonomiska planeringen. Företagen skulle få slåss om kapitalet med hushållen, så att företagen skulle vara tvungna att gå ut till kapitalägarna och presentera sina projekt och sedan genom nyemissioner få in nytt kapital.

En fråga som Sven Olof Lodin kom in på är höjden på bolagsskatten vilken är 50 procent. Jag är medveten om att det kan diskuteras. Vi har inte föreslagit det

därför att det skulle gå ihop med det övriga i förslaget. Jag vill bara upprepa vad Gustaf Lindencrona har sagt. Vi tar bort dubbelbeskattningen, vi inför realbeskattning, vi tar bort vinstdelningsskatten och förmögenhetsskatten. Dessa borttagningar måste också räknas när man säger att vi höjer bolagsskatten med 120 procent.

Det är viktigt att när man ser på OECDs statistik, där Sverige ligger lågt, veta om att det kan finnas skäl till varför det ser ut som det gör t ex varför Norge ligger högt. Jag kan hålla med om att bolagsskatten till stor del är en oljeskatt men oljeindustrin är ju ändå en industri och om man räknar bort den så är det inte så mycket kvar av Norge. Det är därför inte så underligt att siffrorna blir låga om man räknar bort oljeskatterna. Jag vill peka på några andra länder som Sven Olof Lodin tog upp nämligen Japan och Tyskland. Dessa länder har höga skatter i förhållande till BNP. Det är klart att skattesatsen kan diskuteras men det finns ett flertal argument för att man skall ha 50 procent.

Per Anders Engfors:

Jag skulle vilja fråga om övergångsproblemen som man får när man övergår från vårt nuvarande system till det här nya. Kommer inte dessa att bli ganska stora och hur har man inom SACO/SR-gruppen tänkt sig att lösa dessa?

Torsten Carlsson:

Ett av de största övergångsproblemen är ju villabeskattningen. Skattesystemet kommer att innebära stora förändringar för alla villaägare eftersom avdrag inte kommer att medges för ränteavdragen. Detta kommer att innebära att många av dessa inte kommer att ha råd att bo kvar. Hur har ni tänkt er att lösa det problemet?

Gustaf Lindencrona:

Jag vill börja med att polemisera mot Karl Jungenfelt och säga att jag inte har varit den främsta drivande kraften i vår grupp. Vi har alla medverkat till detta resultat och att jag som ordförande har fått äran

att framträda ikväll innebär inte att jag i större utsträckning än de andra deltagarna skulle ha bidragit. Alla som känner de andra vet ju att det inte är personer som på något sätt låter sig domineras.

Sven-Olof Lodin och Karl Jungenfelt berörde den här ränteslussen som ingår i vårt förslag. När det gäller räntorna är påståendet att vi behandlar företag och hushåll lika helt riktigt. Däremot är det nog så att, när det gäller utdelningar, har vi inte sett det på det sätt som Karl Jungenfelt antog. Jag vill understryka att när man lägger fram ett sådant här förslag är risken att mycket försvinner på vägen, man kan inte som forskare säga att det här är mitt förslag och jag har monopol på det. Vi får bara hoppas att de som tar del av förslaget, om de känner sympati för det, gör eventuella förändringar på ett sätt som är konformt med systemet i övrigt.

När det gäller Karl Nordlings fråga om kapitalinkomstbeskattningen så insåg jag att Ingemar Hansson skulle yttra sig eftersom du nästan la ordet i hans mun. Jag skall återkomma till Ingemar Hansson. Vi ser det som väsentligt att kapitalinkomstbeskattningen och företagsbeskattningen utformas enligt samma principer som beskattningen av arbetsinkomster. Skillnaden mellan dessa olika inkomsttyper är inte så förfärligt stor, det finns övergångsmöjligheter mellan dem. Det är det som har varit avgörande för oss.

Jan-Erik Nyberg har framträtt i debatten med en större utredning på det här området och då framförallt tagit upp marginaleffekterna när det gäller barn tillsynen i vårt förslag. Jag skulle vilja svara på din konkreta fråga att det är helt rätt att marginaleffekterna blir de du påstår. Detta beror på att alla familjer med barn under sju år får del av barnomsorgsbidraget och då hamnar naturligtvis alla kostnader på marginalen. Det är intressant att effekterna uppkommer på grund av den väldiga ökningen av barnstödet som vi vill genomföra. Om de krav som jag tidigare nämnde, dels en ökning av stödet till barnfamiljerna, dels en fullständig valfrihet mellan olika omsorgsformer och dels att det inte skall finnas någon svart marknad, skall vara uppfyllda kan jag inte se

någon annan utformning av stödet än det vi har föreslagit. Detta trots ett flitigt tänkande sedan vi har tagit del av din utredning. Om man däremot prutar på någon av de ambitionerna är det naturligtvis möjligt att uppfylla de andra med andra system.

Ingemar Hanssons fråga var ju lång och omfattande men jag skall ändå försöka hålla mig kort. Jag vill börja med att notera med tillfredsställelse att du fortfarande är anhängare av reala principer. De två första skälen som du anförde mot reala principer, att materiella investeringar beaktas medan de immateriella kostnadsförs och att kapitalvinster beskattas först när de realiseras, de skälen drabbar inte ett reall system som sådant utan varje form av inkomstbeskattning. Denna kritik drabbar även vårt nuvarande system och har inte med den reala principen att göra. Den reala principen innebär ju bara att intäkter och kostnader skall vara uttryckta i samma penningvärde. Den grundläggande skillnaden anser jag istället vara den som jag tidigare har berört, nämligen att så fort man lämnar en exakt riktig skatteberäkning så finns det alltid möjligheter till kringgående.

Du tog sedan upp ett par synpunkter som du menar skulle göra vårt förslag politiskt svårgenomförbart. Det kan man aldrig veta någonting om men jag skall ta upp dina fyra synpunkter. När det gäller pensionärerna har vi inte gått in på några detaljer men vi har gjort det uttalandet att det som pensionärerna förlorar i skatt skall de återfå genom höjda pensioner så även om vi inte har gått in på tekniken så är syftet helt klart. Synpunkten om jordbrukare och företagare är intressant då det visar att vårt förslag kan läsas på ett sätt som vi inte har avsett. Du antar att alla inkomster som skattetekniskt idag anses som inkomst av rörelse alltid skall beskattas med 50 procent men det hade vi inte tänkt. Vi hade tänkt att rörelseinkomst och jordbruksinkomst som låg i enskild firma skall beskattas som arbetsinkomst, däremot skall utdelningsinkomster, kapitalvinster och räntor belastas med 50 procent skatt. På samma sätt som en person som äger ett aktiebolag i fåmansform genom avdrag i bolaget kan

omvandla vinsten till arbetsinkomst för att komma i åtnjutande av den 34-procentiga skattesatsen, på samma sätt skall jordbruks- och rörelseinkomst kunna beskattas med den 34-procentiga skattesatsen. Detta gäller dock inte för rörelseidkarens och jordbrukarens samtliga inkomster.

När det gäller fördelningen mellan olika löntagargrupper så är det klart att detta är en politisk svårighet, det medger jag förvisso. Jag tycker ändå att dessa skillnader inte utgör de intressanta fördelningspolitiska skillnaderna i Sverige av idag.

Per Anders Engfors tog med all rätt upp övergångsproblemen. Varje skatteförslag brottas med sådana problem. Många anser att de är de stora problemen i varje reform. Efter att ha lett realbeskattningsutredningen som ägnar minst halva sitt betänkande åt övergångsproblematiken så är jag nog bränd i det avseendet. Vi har sagt i *Enhetlig inkomstskatt* att när det gäller kapitalinkomstbeskattningen förutsätter vi en successiv övergång, medan vi i övrigt inte har funnit någon anledning att utveckla detta problem. Jag måste säga att jag på den punkten har blivit djärvare på senare år, framförallt med tanke på de utländska erfarenheter som har gjorts. Jag tänker särskilt på USA där man har tagit mycket djärvare steg än vad vi tidigare ansett vara möjligt i Sverige. Det beror väl troligen på att när ett skatteförslag har presenterats så uppträder alla

effekterna direkt och därför kan man ta hela förslaget på en gång istället för att införa det stegvis.

Torsten Carlsson nämnde till slut villabeskattningen och jag medger att det är en stor fråga som jag inte tog upp i mitt anledningsanförande. Det finns mycket att säga om den frågan och vad vi har sagt om den är att vårt system medför stora förenklingar. Vi föreslår avskaffande av den progressiva schablonen eftersom den inte längre behövs i ett system som endast medger avdrag för realräntan. Vi har det problem som ingen som avser att avskaffa eller begränsa avdragsmöjligheterna kan undvika, nämligen att det uppstår stora likviditetsproblem för villaägarna. I ett läge när realräntan är hög – vilken vi i princip medger avdrag för dock med en annan teknisk utformning – och inflationen är låg så blir problemen lättare. För det andra så hoppas vi att, i och med den av oss föreslagna övergångsperioden, problemen skall lindras. För det tredje menar vi att om detta inte skulle vara tillräckligt, så kan vi närmare överväga en annan ordning som ger en viss subvention till villaägare. Vi vill i så fall inte knyta denna subvention till lånen. Nuvarande förhållanden med den låga inflationen har gjort det lättare att genomföra reformen. Även av detta skäl ser vi naturligtvis positivt på alla försök att nedbringa inflationen.